

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

6-son (5-jild)

2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI**

№ 6 (5) – 2025

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari

nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalari oliy

kengashi huzuridagi Sudyalari oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasini mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo'limi psixologik xizmat boshlig'i.

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

Umarov Sardor Yakubovich

QAYTA BIRLASHGAN GERMANIYA IQTISODIYOTI RIVOJLANISHINING ASOSIY JIHATLARI	12-16
--	-------

Atamuratova Dilafroz Rashidovna

XORAZM XALQ SOVET RESPUBLIKASINING ILK MATBUOTI: “INQILOB QUYOSHI”	17-20
--	-------

Mansurov Ulug‘Bek

XX ASRNING 20-50-YILLARIDA NAMANGAN SHAHRIDA SOG‘LIQNI SAQLASH TIZIMIDAGI MUAMMOLAR	21-24
--	-------

Umid Bekmuhammad, Sayyora Samandarova

XORAZMDAGI JADID MAKTABLARIGA OID TA‘LIM TASHKILOTLARI VA JAMIYATLARI	25-31
--	-------

Norov Shuhrat, Turatosheva Sadoqat

O‘ZBEKISTON YOSHLAR SIYOSATINING IJTIMOIIY, MADANIY VA TA‘LIMIIY SOHALARDAGI FALSAFIY ASOSLARI VA UNING MA‘NAVIY YETUK YOSHLARNI SHAKLLANTIRISHDAGI ROLI	32-38
--	-------

Sultanov Samandar Mahmud o‘g‘li

QUYI AMUDARYO VA BUXORO-QORAKO‘L HUDUDI MANZILGOHLARINING MODDIY ASHYOLARDA AKS ETISHI	39-42
---	-------

Quranboyeva Sevinchoy

SOVET HOKIMIYATI DAVRIDA XORAZM VILOYATI AHOLISINING UY-JOY QURILISHIDA IJTIMOIIY HAYOTNING AKS ETISHI (1945-1985-YILLAR MISOLIDA)	43-46
---	-------

Mamajanov Azizbek

SOVET HUKUMATI AGRAR SIYOSATINING O‘ZBEKISTON SSR IRRIGATSIYA TIZIMIGA TA‘SIRI (1950-1990-YILLAR).....	47-52
---	-------

Baxritdinov Jasurbek

AKADEMIK ABDULAHAD MUHAMMADJONOVNING O‘ZBEKISTONDA TARIX VA ARXELOGIYA FANLARI RIVOJIGA QO‘SHGAN HISSASI	53-57
---	-------

Aliqulov Ramazon

TOSHKENT VA FARG‘ONA VODIYSIDAGI DEHQON, CHORVADOR VA HUNARMAND AHOLINING MADANIY, IJTIMOIIY, SIYOSIIY, IQTISODIIY ALOQALARNING O‘ZBEK XALQINING ETNOGENEZIDAGI O‘RNI (QANG‘LI QABILASI MISOLIDA)	58-66
---	-------

Abduraxmonov Adxamjon Soxodilla o‘g‘li

1946–1990-YILLARDA QO‘QON SANOATINING TRANSFORMATSIYASI	67-74
---	-------

Tashqo‘lova Dilnoza Turaboy qizi

YANGI O‘ZBEKISTON VA XITOIY XALQ RESPUBLIKALARI IQTISODIIY HAMKORLIGIDA “BIR MAKON-BIR YO‘L” TASHABBUSINING AHAMIYATI	75-78
--	-------

Jabborov Qaxramon Jaxongir o‘g‘li

JULIYA KOHENNING XVIII-XX ASRLARDA SEFARD YAHUDIYLARINING IJTIMOIIY HOLATIGA OID TADQIQOTLARI TAHLILI	79-83
--	-------

<i>Dilfuza Muxammadinova Nasretdinova</i> TA'LIMNING TARAQQIYOT YO'LI	84-89
--	-------

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Ollanazarov Bekmurod</i> INNOVATSION YONDASHUV ASOSIDA TURISTIK XIZMATLAR SOHASIDA INVESTITSION FAOLLIKNI BOSHQARISH: NAZARIYA, AMALIYOT VA XORIJIY TAJRIBA	90-100
<i>Umronov Eldorbek Sodirovich</i> O'ZBEKISTONDA EKOTURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING ASOSIY YO'NALISHLARI VA ISTIQBOLLARI	101-107
<i>Tangirkulov Bekzod</i> TIJORAT BANKLARI MOLIVAVIY RESURLARINI BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH	108-115
<i>Aymatov Sirojiddin To'raqul o'g'li</i> TRANSPORT TIZIMINING RAQOBATBARDOSHLIGINI BAHOLASH KO'RSATKICHLARI TIZIMI	116-125
<i>Ergashev Uyg'un Jabborovich</i> KAMERAL SOLIQ TEKSHIRUVI UCHUN ELEKTRON MANBASINING SHAKLLANISHI, SOLIQ TIZIMIDAGI QO'LLANILAYOTGAN DASTURIY MAHSULOTLARNING AHAMIYATI	126-131

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Nosirxo'jayeva Gulnora</i> AXBOROT VA "OMMAVIY MADANIYAT" XURUJINING DOLZARB MUAMMOLARI	132-136
<i>Panjiyev Suhrob</i> HAQIQATNING KOGERENTLIK XUSUSIYATLARINING YANGILANISHI	137-143
<i>Gadoeva Lobar</i> IJTIMOIY-FALSAFIY TADQIQOTLAR OBYEKTI SIFATIDA SOG'LOM TURMUSH TARZI .	144-148
<i>Djurayeva Nigora</i> SYSTEMIC ANALYSIS OF THE FORMATION OF COGNITIVE ASPECTS OF CONSCIOUSNESS OF THE PEOPLES OF CENTRAL ASIA	149-158
<i>Юлдашев Фаррух Абдурахманович</i> ПОНЯТИЕ ЭКЗИСТЕНЦИАЛИЗМА И ЕГО СТЕПЕНИ ИССЛЕДОВАНИЯ	159-167
<i>Mengliqulov Umid Mamadiyevich</i> MILLIY IDENTIFIKATSIYA MASALASINING TARIXIY-DINAMIK VA ZAMONAVIY KONTEKSTDA TAHLILI	168-173
<i>To'xtarov Ismatulla Murodovich, Ergashev Ulug'bek Adxamovich</i> MAG'RIBNI MAFTUN AYLAGAN MUTAFAKKIR	174-178
<i>Toirov Ilhom</i> IJTIMOIY-MADANIY TARAQQIYOT: SIVILIZATSION ASOSLAR VA YO'NALISHLAR	179-183
<i>Farxodjonova Nodira, Ergashev Ibodulla</i> GLOBALASHUV SHAROITIDA MILLIY O'ZLIKNI SAQLASH VA JAMIYAT BARQARORLIGI: JADIDLAR MEROSIGA IJTIMOIY-FALSAFIY NAZAR	184-188

<i>Ergashev Ozodbek Baxodurovich</i> YUNON MANTIQ ILMINING ARAB TILIGA TARJIMA QILINISHI VA ISLOM FALSAFASIGA KIRIB KELISHI	189-194
<i>Fayziyev Xurshid</i> VOLTER VA BAG'RIKENGLIK GENEZISI	195-199
<i>Sattorova Shalola</i> MIRZO ABDULQODIR BEDILNING ASOSIY FALSAFIY G'OYALARI	200-203
<i>Taylyakova Feruzaxon Sultanovna</i> TADBIRKOR VAZIFALARI VA SHAXSIY SIFATLARI	204-207
<i>Sadullayev Sardor Saydiganiyevich</i> INSON VA SAN'ATNING ARTUR SHOPENGAUER TA'LIMOTIDA ESTETIK TAFAKKUR PRIZMASIDA TAHLILI	208-215
<i>Vaxobova Dilfuza Roziqovna</i> ABU ABDULLOH RUDAKIY ADABIY-FALSAFIY MEROSINI O'RGANISHGA SINERGETIK USULDA YONDASHUV	216-219
<i>Yuldashxodjaev Haydar Hashimxanovich</i> MUSOXONXOJA DAHBIDIY ASARLARIDA USTOZNING SHOGIRDNI TANLASH VA UNI TARBIYALASHDAGI FALSAFIY G'OYALARI	220-224
<i>Umurzaqov Axmadjon Maxamadovich</i> INSON E'TIQODIDAGI O'ZGARISHLARNING METODOLOGIK ASOSLARI	225-231
<i>Teshayeva Gulchehra Murodovna</i> YANGI O'ZBEKISTONDA SHAXSNING RAQAMLI JAMIYATGA TRANSFORMATSIYALASHUVI	232-237
<i>Yusupova Ranaxon</i> IJTIMOIY MUHIT TEXNOGEN SIVILIZATSIYA VA AHLOQ MASALALARI	238-241
<i>Sharipov Abdukhakimjon Ziyotdinovich</i> SHARQ VA G'ARB TAFAKKURIDA FAROVON HAYOT TUSHUNCHASINING FALSAFIY TAHLILI	242-246
<i>Sultonova Shaxnoza</i> MUNAVVAR QORI MA'RIFIY-AXLOQIY QARASHLARINING FALSAFIY AHAMIYATI	247-251
<i>Dusmanov Sherzod Abduvaliyevich</i> JINOYATCHILIK – YOSHLAR AXLOQIY-MA'NAVIY BUZILISHLARINING MANBAI VA HOSILASI SIFATIDA	252-256
<i>Rajabboy Hasanov</i> FAROVON HAYOT MEZONI VA UNING JAMIYAT TARAQQIYOTIGA TA'SIRINING IJTIMOIY-FALSAFIY ASOSLARI	257-261
10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI	
<i>Boynazarov Zokir</i> TARIXIY YOZMA MANBALARDA SOMATIZMLAR VA INSON MANZARASI	262-274
<i>Yeshboyeva Matluba</i> MUHAMMAD YUSUF SHE'RLARI TARJIMALARIDA IBORALARNING BERILISHI ("KO'HNA QUDUQ" DOSTONI MISOLIDA)	275-279

<i>Azizaxon Rasulova</i> SINTAKTIK MAYDON KONSEPSIYASI VA UNING LINGVISTIK TALQINI	280-284
<i>Mamadkulova Kamila Abdukhaliqovna</i> THE IMAGE OF A LITERARY HERO OF THE "LOST GENERATION" IN THE WORK OF E.M. REMARQUE	285-290
<i>Naimova Parvina Rustamovna</i> ITALYAN VA O'ZBEK MULOQOT MATNI JARAYONIDA MULOQOTNING O'RNI VA AHAMIYATI. ITALYAN TILI VA O'ZBEK TILI VERBAL MULOQOT MATNIDA O'XSHASH VA FARQLI JIHATLARI	291-296
<i>Жабборовва Муслима Тохировна</i> ПРИМЕНЕНИЕ ТЕХНОЛОГИЙ ДЛЯ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ КОММУНИКАТИВНЫХ УНИВЕРСАЛЬНЫХ УЧЕБНЫХ ДЕЙСТВИЙ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА В НАЧАЛЬНЫХ КЛАССАХ	297-301
<i>Xudoyberdiyeva Oyjamol, Jo'rayeva Komila</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA QADRIYATLAR IFODASI VA ULARNING TARJIMA MUAMMOLARI	302-306
<i>Ostonova Ramziya</i> LEXIC-SEMANTIC FIELD OF CONSTRUCTION TERMINOLOGY	307-311
<i>Qarshiyeva Tamara, Nabiyeva Sharifa, Samadova Charos va G'aniyeva Inobat</i> AMERIKA VA O'ZBEK ADABIYOTI MISOLIDA «UYG'ONISH VA MILLIY O'ZLIKNI ANGLASH» TAMOIYILLARINING QIYOSIY TAHLILI	312-316
<i>Sumbul Muxammedova</i> XORAZM DOSTONLARIDAGI AYRIM HIKMATLI JUMLALARNING SODDA GAP TAHLILI BO'YICHA IZOHI	317-322
<i>Abduqodirova Zebo Qodirovna</i> XXI ASR TILSHUNOSLIGIDA YANGI YO'NALISH SIFATIDA EKOLINGVISTIKA	323-331
<i>Murtozayeva Zarina Muxtor qizi</i> BADIY ADABIYOTLARDA KONSEPT VA KONSEPTASFERA FAOLLASHUVINING NAZARIY ASOSLARI	332-335
<i>Abiyatova Muslima Maratovna, Abdirasulov Bahodir</i> AUDIOVISUAL TRANSLATION: SUBTITLING AND DUBBING CHALLENGES	336-343
<i>Kayimova Mohinur Salokhiddin kizi, Bakiyev Faxriddin</i> COMPLEXITY OF CULTURE-SPECIFIC UNITS AND SEMANTIC AMBIGUITIES IN TRANSLATION	344-350
<i>Rasulova Nigora Kurbonovna</i> MASHRAB IJODIDA MULAMMA' ASARLAR TADQIQI	351-356

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

<i>Djumaniyozova Dilfuza, Matnazarova Muhayyo</i> IJTIMOIY XAVF GURUHIGA KIRUVCHI YOSHLAR MUAMMOLARINI HAL QILISHDA YURIDIK KLINIKANING AHAMIYATI	357-362
<i>Mirzaraximov Baxtiyor, Shokirov Boburjon</i> KIBERHUJUMLAR NATIJASIDA SHAXSIY VA DAVLAT SIRLARIGA XAVF SOLISH	363-367

<i>Baymurotov G'ayrat Panjiyevich</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA QONUNCHILIK TASHABBUSI HUQUQINI AMALGA OSHIRISHNING HUQUQIY ASOSLARI	368-376
<i>Esanova Shaxnoza</i> JINOYATGA TAYYORGARLIK KO'RISH VA SUIQASD QILGANLIK UCHUN JAVOBGARLIKKA OID RIVOJLANGAN DAVLATLAR TAJRIBASI	377-383
<i>Abduvaliyev Murodillo</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA QONUN BO'YICHA MEROS HUQUQINI TARTIBGA SOLISHNING XUSUSIYATLARI	384-388
<i>Koryog'diyev Bobur Umidjon o'g'li</i> TASVIRGA BO'LGAN HUQUQ: ANGLIYA VA NYU-YORK QONUNCHILIGI QIYOSIY TAHLILI	389-395
<i>Ismaylov Raxat</i> HUQUQNI SHARHLASH JARAYONINING ILMIY-NAZARIY TAHLILI	396-402
<i>Nabiyev Muhridin</i> INSON HUQUQLARI BO'YICHA MILLIY INSTITUTLAR FAOLIYATINING HUQUQIY ASOSLARI	403-406
<i>Kabulov Xojabay, Dauletbaeva Aynur</i> SHAXS SHA'NI VA QADR-QIMMATINING HUQUQIY HIMOYASI VA UNI BUZGANLIK UCHUN HUQUQIY JAVOBGARLIK ASOSLARI	407-412
<i>Utebaev Salamat, Kalbaeva Eldora</i> VOYAGA YETMAGAN YOKI MEHNATGA LAYOQATSIZ SHAXSLAR MODDIY TA'MINOTINING HUQUQIY ASOSLARI VA UNI BUZGANLIK UCHUN JAVOBGARLIK	413-418
<i>Begatov Jasurbek Numonjanovich</i> MEHNATGA OID MUNOSABATLARDI KAMSITISH UCHUN HUQUQIY JAVOBGARLIK MASALALARI	419-432
<i>Komilov Avazbek Bokijonovich</i> QONUN BUZILISHI, UNING KELIB CHIQISH SABABLARI VA BUNGA IMKONIYAT YARATIB BERAYOTGAN SHART-SHAROITLARNI BARTARAF ETISH TO'G'RISIDAGI PROKUROR TAQDIMNOMASINING MAZMUNI VA UNGA QO'YILGAN TALABLAR	433-441
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Gayupova Saodat Xamidovna</i> INDIVIDUAL YONDASHUV ASOSIDA ZAMONAVIY TALABA SHAXSINI SHAKLLANTIRISH MASALALARI	442-446
<i>Akimova Jumaxan, Isakova Malika</i> FIZIKA VA ASTRONOMIYANI O'QITISHDA STEAM TA'LIM TIZIMINING AHAMIYATI ...	447-452
<i>Абдуллаева Мавжуда Эргашевна</i> СОЦИАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ В ПРОФИЛАКТИКЕ РАСПРОСТРАНЕННЫХ ДЕТСКИХ ЗАБОЛЕВАНИЙ: МЕТОДИКА ПРИМЕНЕНИЯ ПРОГНОСТИЧЕСКИХ КАРТ	453-460
<i>Mirkasimova Zilola Alisherovna</i> MULTIMEDIA – MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA BILINGVAL KOMPETENSIYANI SHAKLLANTIRISHNING SAMARALI VOSITASI SIFATIDA	461-464

<i>Xidirova Durдона Muxtorovna</i> SINERGETIK TA'LIM VA O'QUVCHI-QIZLARNI IJTIMOIIY-MADANIY MUNOSABATLARGA TAYYORLASHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	465-469
<i>Yazdonov Ulug'bek, Rashidova Madina</i> YOSHLARDA KASBIY BILIM VA KO'NIKMANI SHAKLLANTIRISHGA QARATILGAN ZAMONAVIIY KONSEPSIYALARDA ILGARI SURILAYOTGAN TA'LIMOTLAR	470-479
<i>Elmuratova Zamira</i> INTERACTIVE METHOD IN TEACHING ENGLISH	480-484
<i>Karimova Nilufar Ummatqul qizi</i> SOFT SKILLS IN FOREIGN LANGUAGE CLASSES: BASES OF IMPROVEMENT OF STUDENTS' INTERPERSONAL AND COGNITIVE SKILLS	485-490
<i>Adilov Shodiyor</i> MUHANDISLIK GRAFIKASI VA DIZAYN FANLARINI INTEGRATSIYALASHDA "G'OYALARNING LOYIHALA" USULI	491-496
<i>Давыдова Руфина Артуровна</i> ПОНЯТИЕ «ДУХОВНЫЙ ГУМАНИЗМ» КАК ОСНОВОПОЛАГАЮЩЕЕ КАЧЕСТВО ГУМАННОГО ПЕДАГОГА	497-500
<i>Abdurazzaxov Abdurasul</i> SPORT-SOQ'LOMLASHTIRISH TURIZMI ASOSIDA TALABALARNING JISMONIY SIFATLARINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI	501-506
<i>Ergashev Tolif</i> O'QUVCHILARNING KARTOGRAFIK BILIMLARINI RIVOJLANTIRISHDA MATEMATIKA VA GEOGRAFIYA FANLARI INTEGRATSIYASINI TA'MINLASH	507-515
<i>Gaziev Baxromjon</i> CHAVANDOZLARNING JISMONIY VA TEXNIK-TAKTIK HARAKATLARINI RIVOJLANTIRISH MASALALARI	516-523
<i>Madaminova Mavjuda Erkinovna</i> TALABALARNING TEXNIK IJODKORLIGINI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	524-529
<i>Kamalova Dilnavoz, Sattorova Aziza</i> FIZIKAVIIY MAYATNIK ORQALI OG'IRLIK KUCHI TEZLANISHINI ANIQLASHDA TALABALARNING KASBIY KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI	530-535
<i>Sobirova Saida Otabekovna</i> KASBGA YO'NALTIRISHNING ZAMONAVIIY MODELLARI	536-542
<i>Haqberdiyev Baxtiyor, Sotiboldiyev Amiriddin, Abdumutalibov Oyatillo</i> MUHANDISLIK GRAFIKASI VA TASVIRIIY SAN'AT, ARHITEKTURA VA DIZAYN (TEXNIK VA SAN'AT) FANLARINI O'ZARO INTEGRATSIYALASH	543-546

Received: 16 May 2025
Accepted: 1 June 2025
Published: 15 June 2025

Article / Original Paper

THE "PROJECT YOUR IDEAS" METHOD IN THE INTEGRATION OF ENGINEERING GRAPHICS AND DESIGN SCIENCE

Adilov Shodiyor Turdimovich

TSTU named after I.Karimov Almalyk
branch, teacher of the department
General professional and economic

Abstract. This article discusses the issues of integration, integration of engineering, graphic and design disciplines, integrative technologies, approaches, pedagogical approaches, technologies, methods, forms, means and principles in educational processes, the development of artistic and design skills, individual creative abilities, the formation of aesthetic taste, the harmonization of theoretical and practical knowledge on The use of pedagogical methods in integration is highlighted in these disciplines, improving drawing skills and design science.

Keywords: engineering graphics, design, integration, approach, technology, methodology, form, tool, principle, creativity, communication, rounding, science, education, technology.

MUHANDISLIK GRAFIKASI VA DIZAYN FANLARINI INTEGRATSIYALASHDA "G'OYALARNING LOYIHALA" USULI

Adilov Shodiyor Turdimovich

I.Karimov nomidagi TDTU Olmaliq
filifali Umumkasbiy va iqtisodiy
fanlar kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqolada integratsiya, muhandislik grafikasi va dizayn fanlarini integratsiyalash, ta'lim jarayonlarida integrativ texnologiyalar, yondashuvlar, pedagogik yondashuvlar, texnologiyalar, metodlari, shakllari, vositalari va prinsiplar, badiiy-konstruktorlik ko'nikmalarni, individual ijodiy qobiliyatni rivojlanishi, estetik didni shakllanishi, ushbu fanlar bo'yicha nazariy va amaliy bilimlarni uyg'unlashtirish, chizmachilik va dizayn fanlarini integratsiyalashda pedagogika usullardan foydalanish yoritilgan.

Kalit so'zlar: muhandislik grafikasi, dizayn, integratsiya, yondashuv, texnologiya, metodika, shakl, vosita, prinsip, ijod, bog'lanish, yaxlitlash, fan, ta'lim, texnika.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5I6Y2025N78>

Kirish. Bugungi kunda har bir ta'lim sohasida katta o'zgarishlar qilish, modernizatsiyalash, ta'lim jarayonlarini integratsiyalashgan yondashuvlar orqali mashg'ulotlar olib borish fanlarga oid kompetensiyalarni rivojlantirish, zamon talablari asosida mutaxassislar yetishtirish, bitiruvchilarni ish bilan ta'minlash zarurligini namoyon etmoqda. Shu bilan bir qatorda kelajak avlodni integrativ yondashuvlar asosida muhandislik grafikasi fanlarini qaysi uslublar orqali rivojlantirish muammolarini amaliy yechimlari ilmiy izlanishlar asnosida ochilishi lozim. Ta'lim jarayonlarida integrativ texnologiyalar, yondashuvlar, pedagogik yondashuvlar, texnologiyalar fan o'qituvchilari tomonidan tez-tez qo'llanilishi talabalarda shu mutaxassislikka bo'lgan qiziqishlarini yanada orttirilishiga omil bo'lmoqda.

Bunda asosan talabalarda bizni mutaxassisligimiz muhandislik grafikasi va tasviriy san'at fanlarini puxta egallashlariga zamin yaratish lozim.

Adabiyotlar tahlili va metodologiyasi. Buyuk mutafakkirlari (Abu Ali ibn Sino, Muhammad ibn Muso Xorazmiy, Umar Hayyom, Abu Yusuf al-Kindiy, Nosir Xusrav, Abu Nasr Forobiy, Abu Rayhon Beruniy va boshqa) ko'plab ma'rifatparvar olimlar o'sib kelayotgan avlodga ta'lim-tarbiya berishda har bir ishtirokchilarni roli, ayniqsa fan o'qituvchilarining talabalar bilan muloqotining ahamiyati muhimligini ta'kidlaganlar. Qomusiy olimlar tomonidan muloqotning mohiyati, metodlari, shakllari, vositalari va prinsiplari ishlab chiqilgan bo'lib, ular hozirgi vaqtda ham o'z ahamiyatini yo'qotmagan. Oliy ta'lim tizimini takomillashtirish, o'quv fanlari mazmunini integratsiyalash, talabalarining bilim, ko'nikma va malakalarini samarali rivojlantirish bo'yicha qator ilmiy izlanishlar olib borilgan. Jumladan: Respublikamizda ta'lim-tarbiya jarayonini takomillashtirish sohasida R.X.Jo'rayev, U.K.Tolipov, A.Hamroqulov, A.P.Belyayeva, A.V.Ivanov, V.V.kozlov, A.Sadeggh, M.Guerra, R.W.Bolton kabilar muhandislik grafikasi va dizayn fanlaridan ta'lim samaradorligini oshirishga qaratilgan turli yondashuvlar, ilmiy-metodik adabiyotlar yaratish va ularning o'quv jarayonidagi o'rnini tadqiq etishgan [1; 65-66-b.].

Muhandislik grafikasi va dizayn fanlari mazmunini integratsiyalash quyidagi muhim ijtimoiy va didaktik omillar vositasida ta'minlanadi:

jamiyatning ijtimoiy talabini hisobga olishi;

fan, ta'lim, texnika, texnologiya, ishlab chiqarishdagi integratsion jarayonlarni aks ettirishi;

muhandislik grafikasi va dizayn fanlari o'qitishning ilg'or g'oyalarini amalga oshirishi;

didaktik jihatdan ahamiyatga ega bo'lgan bu ikki fanni bilish ob'ektlarini o'rganishi;

1-rasm

Muhokama. Integratsiya ikki yoki bir nechta fanlarni mosligini o'rganib ularni yaxlitlash, fan mavzularini hajmini belgilash zamonaviy talablarga mos holga keltirishni ta'minlashdir. Integratsiya tushunchasi To'ldirish, bir butun holga keltirish, bog'lash, yaxlitlash degan ma'noni anglatadi. Integratsion yondashuv asosida ta'lim jarayonini tashkil qilish natijaviylik va ishonchlilikning oshirishini ta'minlaydi. U integratsiyaning umumdidaktik jihatlarni ta'lim jarayoni mazmunining moddiy va ma'naviy jihatlari sifatida ko'rib chiqadi. Mazmunni yangilovchi integratsion jarayonlar didaktik tamoyilga (ta'limda integratsiya tamoyiliga) o'tadi. Masalan, fanlararo mazmun-axborotli integrativ jarayonlar mexanizmi ko'p bosqichlidir. Integratsiya uchun sharoit yaratib beruvchi integratsiyadan oldingi bosqichida (turli o'quv fanlarining tizim shaklida tartibga solingan o'quv materiallarning mavjudligi) quyidagi bosqichlar amalga oshiriladi:

1) o'quv fanlari va ularning komponentlari mazmunini didaktik tahlili;

2) umumlashtirish (o'quv materiallari mazmunida funksional bog'langan, muhim, didaktik jihatdan ahamiyatga ega mazmun komponentlarni aniqlash (1- rasmga qarang).

Oliy o'quv yurtida muhandislik grafikasi fanini dizayn fani tushunchalari bilan integratsiyalash natijasida keng dunyoqarashga ega, tabiat, jamiyat muammolarni teran ko'ra va anglay oladigan, yangi loyihaviy muammolar yechimini topishga qodir bo'lgan kadrlar etishib chiqishi mumkin. Bu badiiy dunyoqarash kengayishi, badiiy-konstruktorlik ko'nikmalarni, individual ijodiy qobiliyatni rivojlanishi, estetik didni shakllanishi jarayonidir.

Natijalar. Oliy ta'lim tizimida o'quv bilish jarayonini tashkil etishda ta'lim oluvchilarning mustaqil ishlash darajasi, faoliyat olib borishga qiziqish, o'z oldiga o'quv vazifasini qo'yish, uni mustaqil yechimini topish va uni amalga oshirish muhim ahamiyatga ega. muhandislik grafikasi va dizayn fanlari mazmunidagi integrallashtirish mumkin bo'lgan ko'nikma va malakalarni shakllantirishga bo'lgan yondashuvlar muhim ahamiyatga ega. Mazkur ko'nikmalar ta'lim olish faoliyatining har bir bo'g'inida kechadigan jarayonlarni aks ettiradi. Ularga:

- o'quv harakatni topish yoki tanlash, uning aniq holat uchun ahamiyatga egaligini aniqlash;
- bilim, ko'nikma va malakalarni reproduktiv tarzda qo'llay olish, harakat rejasini tuzish, vositalarni va harakatni bajarish usullarini tanlash;
- kelgusi harakat natijalarini, uning xossalari va sifatini taxmin qilish;
- harakatning reja, vosita va usullarini amalga oshirish; harakatni bajarilishi, uning oraliq va yakuniy natijalari to'g'riligini nazorat qilish va isbotlash, xato va kamchiliklarni aniqlash;
- obyektiv va subyektiv, individual va ijtimoiy ahamiyatini, uning natijasini baholash.

Ta'lim maqsadlariga mazkur yondashuv ta'siri natijalari tahlili davomida shuni ta'kidlash kerakki, unda o'qitishda rejalashtirish, oldidagi ishni perspektiv prognozlash va olingan natijani tahlili muhim hisoblanadi. Bunda so'z muhandislik-loyihaviy ko'nikmalar komponentlari haqida boradi[2; 225-257-b].

O'z navbatida malakalarni shakllanishi, rivojlanishi va takomillashuvi shakllanayotgan malakaning asosidagi bog'liqlik va jarayonlarni faollashuvi, tezlashuvini talab etadi. Bunda biror murakkab kasbiy harakatni bajarish uchun uning har bir tarkibiy, sodda harakatlarini puxta egallab, so'ngra bir butun harakat darajasiga olib chiqib, malakaga aylantirishga e'tibor berish kerak bo'ladi. Bizni fikrimizcha, muhandislik grafikasi va dizayn kasbiy malakalarini samarali shakllantirish mumkin, agar:

- talaba biror harakat tuzilishi va uni bajarish usuli haqida to'liq tushunchaga ega bo'lsa;
- bu harakatni ko'rsatish va tushuntirish ishlari mahoratli o'qituvchi tomonidan tushuntirib borilsa;
- kasbiy murakkab harakatni o'zlashtirish jarayoni talaba uchun murakkab bo'lmagan, sodda harakatlar tizimini bosqichma-bosqich usulida olib borilsa;
- aqliy faollik sodda va murakkab harakatlarni mustahkamlash uchun mashqlar bilan rag'batlantirilib borilsa;
- harakatni muhokama qilish va uni baholash malaka shakllanganligi sifatida qabul qilinsa.

Yuqorida keltirilgan fikrlardan kelib chiqib, sodda malakalar o'zaro birlashib, murakkabroq malakalar hosil qiladi, past tartibli malakalarga esa ko'nikish shakllanib, ular ondan "tushib qoladi". Yuqori tartibli malakaga ega bo'lgan inson kasbiy faoliyati egiluvchan, o'zgarayotgan sharoitlarga tez moslashadi, qo'yilgan vazifani yaxshi bajarib, katta ijodiy potensialga ega mahoratli kasb egasi sifatida e'tirof etiladi. Kasbiy ko'nikma – talaba tomonidan biror murakkab harakatni murakkab yoki nostandart sharoitlarda muvaffaqiyatli amalga oshirish usulidir. Buning uchun bilim va malakalarni o'z kasbiy faoliyatida qo'llash uchun o'zlashtirish zarur bo'ladi. Dizaynerlik faoliyatida shartli ravishda ikkita ko'nikmalar farqlanadi:

- to'g'ri vaqt ketma-ketligi va tegishli aniqlik bilan zarur mazmundagi turli harakatlarni bajarishda aks etadigan ko'nikmalar;
- dizaynerlik masalasini yechish, qaror qabul qilishda maxsus simvollar (belgilar) bilan ma'lum bir harakatlarni bajarishda aks etuvchi intellektual ko'nikmalar[3; 52-56-b.].

Talabalarining nazariy va amaliy jihatdan bo'lajak kasbiy faoliyatga tayyorligi fikrlash va harakat qilish ko'nikmalarini shakllantirishga yordam beradi. Muhandislik grafikasiga doir ko'nikmalar mazmunini bunday tarzda tushunish bo'lajak kasb egasini tayyorlash amaliyotiga yo'l ochib beradi. Birinchidan, u nazariy bilimlarni talabaning kasbga tayyorlashda yetakchi roli, shuningdek ularning nazariy va amaliy tayyorlashni yaxlitligini belgilaydi. Ikkinchidan, ideal va tizim-predmetli tizim sifatida namoyon bo'luvchi fikrlash va faoliyat olib borish ko'nikmalar birligi shakllanishiga yo'naltiradi. Uchinchidan, muhandislik grafikasiga doir ko'nikmalarning ko'p pog'onali xarakterga (reproduktivdan ijodiygacha) ega ekanligini ko'rsatib, ularni ayrim amaliy harakatlarni ko'p marotaba takrorlash orqali takomillashtirish imkoniyatini beradi.

Muhandislik grafikasi va dizayn o'quv fanining sun'iy tili grafika tilidir. Jamiyat va tabiatdagi aksariyat jarayonlar noxiziq xarakterga ega. Ularni rivojlanishning ko'p qirraliligi ajratib turib, hozirni ekstrapolyatsiya qilish usuli bilan bashoratlab bo'lmaydi. Grafik modellashtirish bu vazifani hal etishga yordam beradi. Muhandis va dizayner oldida turgan ko'plab muhim vazifalarni yechishda grafik modellarning universalligi, turli tabiatga ega ko'p sonli jarayonlarni bita model asosida sharhlash imkoni mavjud. Shuning uchun chizmachilik zamonaviy bosqichda ko'p o'lchamli texnologik, konstruktiv va ijtimoiy tuzilmalarni modellashtirish imkonini bermoqda.

Nazariy bilimlarning amaliyot bilan, amaliy tajribalar bilan bog'lab olib borish ta'limining yetakchi qoidalaridan hisoblanadi. Ta'lim tarbiya sohasidagi yutuqlar eng avvalo nazariya bilan amaliyotning o'zaro bog'liqligiga asoslanadi. Shundagina talaba o'rganayotgan o'quv materiallarining tub mohiyatini tushunib etadi va amaliyotda ulardan foydalana oladi. Buning uchun o'qituvchi ta'lim jarayonida talabalarining faol ishtirokini ta'minlashi lozim. Faol ishtirok esa bilimlarni ongli, tushunib o'zlashtirishga olib keladi.

Pedagogik amaliyot va ta'lim integratsiyasi tajribasini o'rganish maqsadida rivojlangan xorij tajribalariga e'tibor qaratsak, ularda o'ziga xos tajriba to'planganligi ma'lum bo'ldi. Jumladan, AQShda pedagogika oliy o'quv yurtlari talabalarini amaliyotlari maktablarda ustoz-shogird an'analari asosida tashkil etiladi. AQSh talabalarining fikricha o'quvchilarni to'g'ri boshqarish uchun nazariy bilimlar bilan bir qatorda 85 % talabalar o'quvchilarni to'g'ri baholay olish muhim deb hisoblaydi. 82 % talabalar esa pedagogik tajriba muhimligini qayd etgan. Yaponiyada amaliyot davomida ta'lim maqsadlari aniqlashtirib olingan. O'quvchilar dars

davomida qanday bilim va ko'nikmalarga ega bo'lishi lozimligi haqida umumiy nazariy bilimlarga ega bo'ladi. Amaliyotchi talaba o'qituvchi nutq madaniyatiga alohida e'tibor qaratish lozim. Birinchidan, nazariy bilim ko'nikmalariga ega bo'lishi, har tomonlama ijodiy fikrlashi, muloqot va mantiqiy fikrlash ko'nikmalari rivojlanganligi, muammolarga yechim topa olish ko'nikmasi borligi muhim ahamiyatga ega. Germaniyada ta'lim va amaliyot integratsiyasini ta'minlash maqsadida fanlararo tadqiqotlar amalga oshirilgan. Yurtimizda 4+2 amaliyot dasturi samaradorligini yanada oshirish maqsadida amaliyot o'tash mexanizmini to'plangan tajribalar asosida yanada takomillashtirish lozim.

Talabalarda bu malaka shakllanishi uchun mashq qildiruvchi qator topshiriqlar kerak. Topshiriqni pedagogik usullar orqali o'qitish samarali natija beradi. Talaba faoliyatidan ko'p chizmalar yagona maqsad – undan ma'lumot olish uchun o'tishi kerak. Ko'rib o'tilgan "g'oyalaringni loyihala" usuli o'quv va kasbiy faoliyat maqsadlaridagi farqni ko'rsatadi. Agar ma'lum bir o'quv faoliyati maqsadi "g'oyalaringni loyihala" usuli haqida bilim olish yo'nalishi uning funksional o'ziga xosligi orqali bo'lsa, muhandislik grafikasi va dizaynning maqsadi ma'lum obyektlardan foydalanish, rekonstruksiyalash, yaratish uchun ularning xossalarini va vazifalarini bilishdadir.

"G'oyalaringni loyihala" usuli

G'oyalaringni loyihala usuli chizmachilik va dizayn fanida olingan bilim va malakalarni amaliy qo'llash, ularni tahlil va baholashni nazarda tutuvchi majmualari o'qitish usulini amalga oshiradi. Talabalar yuqori darajada, bu g'oyalarning loyihalari usulidan foydalanganda, yangi g'oyalarni muhokamaga tashlaganda, ularni oson va qulay loyihalashda, takomillashtirishda, har bir g'oyani loyihalashni samarali yechimini nazorat qilishda, har bir ishtirokchi talabani g'oyaviy loyhasini ko'pchilik bo'lib tahlil qilishda va xolislik va shaffoflik bilan bajarilgan ish natijalarini baholashda ishtirok etadilar.

Fan o'qituvchisi tomonidan mavzular va ularning maqsadlari yoritiladi. Talabalarga bir kichik g'oyani loyihalashni yondashuvi mohiyati bilan tanishtiradi. Keyin bir mavzu bo'yicha variantlar taklif etadi va mazmuni to'g'risida ma'lumot beradi, variant turlari, ularning kutilayotgan natijalari va baholash mezonlarini sanab o'tadi. G'oyalar haqida ma'lumot beradi, o'z taklifini ham aytadi. G'oyalarni loyihalashni samarali va muammoli usullari va ularni tahlilini tavsiya etadi. Guruhda talabalar hamkorlikda ishlashni tashkillashtirish tayyorgarligini tushuntiradi, talabalar orasida xayrixoh munosabat muhitini yaratadi. Natijada talabalar hamkorlik ishni ijodiy bajaradilar. Fan o'qituvchisi guruhni nazorat qiladi, lekin ularga rahbarlik qilmaydi: ta'lim oluvchilar o'zlari uchun erkin g'oyalarni loyihalashadi bu orada xato qilsalar ham, o'zlari ishlashlariga ruxsat beradi. Har bir talaba g'oyaviy loyihalaridagi variantini to'g'ri javoblarini bir-birlariga tekshirtirib natijasini fan o'qituvchisiga ko'rsatishadi, g'oyaviy loyiha variantlarini noto'g'ri yoki to'liq bo'lmaganlarni sharhlaydi, aniqlaydi. Variantni noto'g'ri loyihalagan talabaning o'ziga xatosini topishni taklif qiladi. Agar u buni qila olmasa, boshqa talabalardan yordamga chaqiradi va g'oyani loyihalash varianti bo'yicha ishni yakun qiladi, qilingan ishlarni kelgusida kasbiy faoliyatlarida ahamiyatga ega ekanligi muhimligiga talabalar e'tiborini qaratadi. G'oyalaringni loyihala usuli orqali talabalar o'zlariga tegishli bo'lgan variantlarni bajaradi, G'oyalaringni loyihala usulining asosiy vazifasi — talabalarni o'quv-bilish faoliyatini faollashtirish, fazoviy tasavvurlari orqali g'oyalar o'ylab topish, loyihalash va ularni mustaqil tushunish va muammoli vazifalarni yechishga qiziqtirish va ularda muomala

madaniyati, fikr almashinish malakalarini rivojlantirishi, ijodiy topshiriqni yechishda birlamchi yo'l fikrlarini yengib o'tishni tarbiyalaydi.

Talabalar tomonidan o'zlari yechimini topa oladigan g'oyaviy loyihalay olishga ko'zlari etadigan variantlardan tanlaydilar. Kerak bo'lganda bir-birlaridan va fan o'qituvchisidan qo'shimcha ma'lumotlar oladilar. Variantlarini g'oyaviy maqsadlarini aniqlaydilar, loyihani samarali yechimi bo'yicha kutilayotgan natijalarini muhokama qilib oladilar. Strategik rejalarini o'z oldilariga belgilab oladilar: o'zlarini g'oyalarini shakllantiradilar, variantlari bo'yicha loyihalashni yo'nalish va bajarish bosqichlarini, ular tartibini aniqlaydilar. Fan o'qituvchisi bilan o'z variantlari bo'yicha g'oyalarni loyihalashni samarali va muammoli usullari orqali kutilayotgan natijalarini tahlil etish usulini belgilab oladi. Talaba o'zini variantlarida g'oyalarni loyihalashdagi muammoni hal etishning turli imkoniyatlarini guruh talabalari bilan hamjihatlikda muhokama qiladilar, ularni loyihaviy yechimini tahlil qiladilar, eng oson, qulay va samarali yechimlarini topadilar, fazoviy tasavvurlari orqali g'oyalarini ifodalaydilar. Talabalar bir-birlariga va fan o'qituvchisiga variantlari bo'yicha g'oyalarni loyihalashni natijalarni ma'lum qiladi, guruh talabalari tomonidan xolislik va shaffoflik bilan baholanadi. boshqa guruh talabalari uchun qiyinroq va muammoli variantlarini muhokama qilib yechimini topadilar. Dars so'nggida har bir talabani variantlari bo'yicha g'oyalarni loyihalashda erishilgan natijalarni o'zlari sharhlaydi, fan o'qituvchisi tomonidan xato va kamchiliklarni ko'rsatiladi[4; 102-105-b].

Xulosa. Shunday qilib, muhandislik grafikasi va dizayn fanlari bo'yicha nazariyotchi va amaliyotchilarning bugungi kundagi asosiy vazifasi oliy o'quv yurtida professional grafik muhandis va dizaynerlar tizimini yaratishdan iborat. Lekin bu jarayonni amalga oshirishda quyidagi muammolar yuzaga keladi:

1. muhandislik grafikasi va dizayn fanlarini o'zaro integratsiyalash asosida mutaxassislarni tayyorlashda amaliy tajriba etishmasligi;
2. ular ta'limi mazmuniga nazariy asoslangan yondashuvlarning yo'qligi;
3. muhandislik grafikasi va dizayn fanlari ta'lim standartlarida asoslangan, integratsiyalashga doir talablarning kamligi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Haqberdiyev, B. R., Ismag'lova, M. S. Q., & Imomnazarova, D. F. Q. (2025). Raqamli texnologiyalarda arxitektura va dizayn. Academic research in educational sciences, (Conference 1), 65-66.
2. Rustamovich, H. B. (2024). Texnik va san'at fanlarini sinergetik kompetentlik asosida integratsiyalsh. Analysis of modern science and innovation, 1(3), 255-257.
3. Hakberdiyev, B. R. (2024, September). Integrative methodology in architecture and design. In International Conference on World Science and Research (Vol. 1, No. 2, pp. 52-56).
4. Rustamovich, H. B., & Abdurafikjonovna, A. H. (2024). Theoretical solutions for integrative teaching of fine arts and engineering graphics with various disciplines of still life, consisting of geometric shapes in pencil painting. International Journal of Advance Scientific Research, 4(03), 102-106.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 6 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).